

Organ för svenskarna i Estland.

Biskopsbesöket på Runö.

Stor middag och många tal.

Söndagen den 22 augusti gick upp med sol och vackert väder över Runö. Redan tidigt på morgonen voro söndagsskolbarnen på prästgården och väckte biskopen och prosten med sång. På Runö prästgård äro resta två flaggstänger, och från dem vajade två flaggor, den estniska nationalflaggan och den svenska. Alla gårdar i byn voro likalades flaggprydda. Något före kl. 10 kom kyrkorådet fulltaligt, med den länge ståtliga ordföranden, runöbonden Björk, i spetsen för att hälsa biskopen och prosten och för att hålla ett kort sammanträde. Vid sammanträdet beslöts att sända riksäldsten Päts ett telegram med anledning av kyrkojubileet och Sveriges ärkebiskop Eidem en skriftlig hälsning. Efter sammanträdet ställde man upp sig och gick i högtidlig procession till kyrkan. Vid framkomsten till kyrkan ringde kyrkklockan och den del av Runö befolkning, som inte hade fått plats i den gamla kyrkan, mötte på kyrkbacken. När biskopen trädde in i kyrkan reste sig församlingen, som också blev stående under det man sjöng inledningspsalmen: "Hela världen fröjdes Herran." Sedan framträdde biskopen till altaret och höll över Matteus evang. 28:20 en kort betraktelse och ett tal, där han påminde om att denna gamla helgedom nu fyller 300 år. Genom många minnen äro församlingsborna förenade med detta gamla tempel, sade biskopen. Här framförde också biskopen en hälsning till runöborna från

Sveriges ärkebiskop, som han hade sammanträffat med för någon tid sedan i England. Sedan herr Jänes från läktaren sjungit "Jag lyfter mina händer" och församlingen en psalm, tågade man in i nya kyrkan, som ligger bredvid den gamla.

Fast hela Runö var församlat i den fanns det ändå gott om utrymme och det lär visst vara den enda församling i Estland, där kyrkan rymmer flera åhörare än det finns församlingsmedlemmar.

Flitiga församlingsbor hade prytt kyrkan med blommor och ungbjörk, och enligt den gamla seden sutto runömännen — och kvinnorna fortfarande strängt avskilda på var sin sida i kyrkan. Åter reste sig församlingen när biskopen med de assisterande prästerna, prosten Pöhl och pastor Täheväli, trädde inför altaret. Nu ljöd Bethovens: "I himlar sjungen" framförd av Runö blandade kör under församlingens unga duktiga kantor T. Lorentz' ledning.

Efter tal och en kort altartjänst på estniska av biskopen började högmässan. Sedan en solosång sjungits av undertecknad: "Hur ljuvt det är att komma" höll prosten Pöhl högmässa-predikan över Jesaja 52:7.

Efter gudstjänstens slut hölls en kort andaktsstund på pastorskans fru Grönberg, grav. Som Grönberg dog förra vintern under mycket tragiska omständigheter på Runö.

På eftermiddagen var det stor festmiddag på prästgården för

Forts. 2 sid.

Riksäldsten K. Päts hemma igen.

På torsdagen kl. $\frac{1}{2}$ 4 em. anlände riksäldsten K. Päts ombord på isbrytaren Tasuja hem till Estland från sin fyra dagars långa visit i Finland hos president Kallio.

Ministerbesök på Birkas.

Bildningsministern Jaakson och skolornas överinspektör Terasmäe inspekterade folkhögskolan.

Tisdagen den 31 aug. kl. 17.30 besöktes folkhögskolan av bildningministern A. Jaakson och undervisningsrådet E. Terasmäe. De höga gästernas besök, som var alldeles oväntat, var avsett som inspektion. Skolans lärarpersonal var på platsen och stod genast till tjänst med behövliga upplysningar. Först genomgicks skolbyggnaden rum för rum, vilket i sin helhet gjorde ett gott intryck på inspektörerna. Därefter besågs stallar och ladugård, som också utföll till ministerns belåtenhet. Sedan fortsattes vandringen genom trädgården ut till fälten. Särskilt stort intresse visades för den väl sammansatta redskapsuppsättningen för lantbruket. Efter slutad inspektion skrevo vederbörande sina namn i gästboken och återvände till Tallinn.

Olympiska spelens fader död.

Baron Caubertin, de moderna olympiska spelens fader och dess mångårige ordförande dog hastigt den 2 september i Genève, 75 år gammal.

ett 50-tal personer. Under mid-dagen hölls flera tal av bl. kyrkorådsordf. och biskopen, samt upplästes krönikan som blivit skriven med anledning av biskopsbesöket. Aftonsång hölls på kvällen i kyrkan där pastor Täheväl och herr Jänes predikade och undertecknad sjöng några solosånger. Nu var den första dagens program genomgången och var och en kände sig nöjd med denna dag, full av högtidlighet och allvar.

Andra dagen av biskopens besök ägnades åt att se på ön. Fyren besågs och besök gjordes hos öns enda myndighetsperson fyrvaktmästaren Kari-neem. Vidare besöktes klockaren Lorentz, kyrkorådsordfö-rande Björk, och länsman Mel-ders, samt slutligen den gamla 76-årige runöspelmanen Elias Schönberg, som spelade några gamla runölåtar för biskopen, vilket denna besvarade med att spela på spelmannens fiol en vacker folkvisa.

På tisdagsmorgonen den 24 aug. var bestämt att avresan skulle ske. Efter en tidig frukost på prästgården vandrade man genom byn ned till stranden. Där nere hade samlat sig en stor del av öbefolkningen. En kort morgonbön hölls och biskopen uttalade å sina och deltagarnas vägnar sitt tack till Runö, för visad gästfrihet. Biskopen yttrade att nu när vägen redan en gång var klar, det inte skulle dröja länge, innan han igen skulle besöka Runö. Efter hjärtliga handtryckningar och avskedsvinkningar steg man ombord, och gästerna sågo så småningom Runö försvinna i det tidiga morgondiset...

* * *

För den, som första gången besöker Runö är det ju en upplevelse. Men är man estlands-svensk och har haft möjlighet att besöka de övriga svenskorterna i Estland blir upplevelsen inte så stor. Runö skiljer sig som sagt inte nämnvärt från det övriga svenskestland. Boningshusen äro ungefär lika och vad renheten inomhus beträffar är ingenting att anmärka. Husen i allmänhet äro kanske lite sämre än i Rikull och på Vormsö, men en livlig byggnadsverksamhet märkes

Pelle Byström.

Våra betesmarker.

III.

I all hushållning är det en ledande princip, att man spar på det man har, man ger inte ut allt på en gång. Varje husmor vet att om hon sätter fram hela skinkan på bordet, så går den bra mycket fortare åt och kommer till mindre nytta, än om hon delar på den och ger litet i taget. På samma sätt skall man göra med betet. Sedan man fått betet avröjt och fått hort det överflödiga vatt-net, kommer som nästa åtgärd — inledning av betes-vallen i fällor.

Då betesvallen ej är indelad på något sätt, är det vanligt, att djuren gå över hela betesmarken första dagen och taga det allra bästa. Nästa dag går det på samma sätt, och dagen därpå likadant och snart är det inte mycket kvar att beta. Gräset växer visserligen hastigt till efter varje avbetning, men det hinner inte växa så fort, att kon får "munnen full." Då korna på detta sätt måste gå över hela betesmarken för att få sitt behov någorlunda fyllt, bli de trötta, och en stor del av det bete, de finna, åtgår för arbetet. Jämför: om man i stället för att sätta sig ner och äta bröd och gröt skulle springa omkring och plocka ett korn

just nu och det dröjer inte länge förrän ett modernt Runö har uppstått. För tillfället bygga tio av de femtio hushåll som finnas på Runö, nya boningshus. I fråga om utkomst och försörjning står sig Runö bättre än vilken annan svenskort som helst. På sommaren fångar Runöbon rikligt med ål och även annan fisk, som han finner avsättning för. Skatten är ringa på ön, och den skog som Runöbon behöver köpa, får han för en mycket ringa penning. Det enda som gör hinder för öns ännu snabbare utveckling är den långa sjövägen, men med vår tids motorer och förbättrade kommunikationer ligger inte Runö alls så långt borta från det övriga Estland.

A. Asp.

här och ett korn där, så skulle man väl inte hinna utföra något produktivt arbete. På samma sätt är det med djuren, ju mera bete de finna på en viss areal, desto mera kunna de producera av kött och mjölk.

Man måste hushålla med betesmarken, d. v. s. indela den i fällor. Hur stora dessa skola vara och hur många fällor man skall göra, beror alldeles på förhållandena. Det är i alla fall bättre att ha betet indelat i två avdelningar än att ha allt i ett, och tre fällor äro bättre än två o. s. v. Allt för många kan man inte ha, dels blir det dyrbart med stängsel och dels blir det krångligt med de många fällorna. Så där en 5—6 fällor bli väl i allmänhet bäst.

Allra bäst är, om man kan göra en gata mitt igenom betet eller vid ena sidan, i alla fall så att djuren från denna gata kunna komma in i varje fälla. Det blir på det sättet mycket lättare att driva djuren till och från betet, än om man måste driva dem över de andra fällorna. Det går åt något mera taggtråd, men man vinner nog i längden på det. Har man ett vattenställe för hela betet, så får man försöka att lägga gatan så, att vattningstället eller brunnen kommer inne i gatan, då har man lätt att få korna vattnade. Man behöver aldrig tveka om nyttan av att stänga fällor, det lönar sig alltid. Utan indelning får man aldrig ett förstklassigt bete. Om man också inte förmår göra annat för betets förbättring, kan man åtminstone göra detta.

Sedan vi så ha röjt, dikat och indelat betesmarken i fällor, kommer gödslingen. Som jag sade i inledningen: alla andra grödor gödslar man eller skulle åtminstone vilja gödsla, men betet anser man inte skall behöva någonting. Men vi skola nu se saken på ett annat sätt: Kunna vi få en rikt avkastande mark blott genom att dika, rödja och gödsla, då böra vi inte missunna den litet gödsel heller. Först och främst skall den gödsel, som korna lämna, spridas ut. Om detta inte sker, förstöres gräsmattan på det ställe, där samlingarna ligga, och runt omkring bildas en grön ring

Ur estniska pressen.

Enligt tidningen „Vaba Maa“ besökte bildningsministern A. Jaakson tillsammans med överinspektör dr. E. Terasmäe på tisdagen Läänemaas jordbrukskolor.

Vid inspektionen av Orgita och Vana-Vigala skolor funnos en del brister som ministern påtalade. Penijõe jordbruksskola, som en kort tid arbetat som statens skola, befanns nu vara i ordning.

Tidningen fortsätter — „Birkas lantbruksskola som uppehålls av Svenska Odlingens Vänner är bra inredd. Då emellertid alla elever inte behärska estniska språket, ha de inte möjlighet att taga del av den estniska jordbrukslitteraturen, försöken, och resultaten. Därför anser ministern det nödvändigt att undervisningen i en del ämnen borde ske på estniska språket, redan detta år. Också fick skolföreståndaren, som är rikssvensk, en bestämd tid för att lära sig estniska språket.“

* * *

Det bör påpekas att elever, som mottagas till Birkas, alla ha slutat sexklassig folkskola. I folkskolan ha de inhämtat kunskaper i estniska språket, vilka bevisligen äro tillräckliga för att fortsätta i en estniska mellanskola. Följaktligen borde även Birkas elever obehindrat kunna följa med den estnisk lantbrukslitteraturen och de försök som här förekomma. Skulle inte dessa elever kunna så pass estniska, så att de kunde taga del av försök och litteratur, blir det nog ännu svårare för dem att lära sig ett ämne helt undervisat på estniska. En jordbruksskola är i alla fall en fackskola och här gäller det att på den ytterst korta skoltiden, som nu är fallet, ge eleverna mesta möjliga fackkunskap.

av saftigt gräs, som djuren o gärna äta. Så snart som djuren flyttats från en fälla till en annan, skall gödseln spridas i den fälla, som den lämnat. Och vill man, att den värdefullaste betesväxten — vitklövern — skall växa sig frodig och

Runö får själaherde.

Teol. kand. Johan Lindström avreste i dagarna till Runö där han kommer att stanna under den kommande vintern. Kand. Lindström kommer också att bredvid sin själaherdetjänst, tjänstgöra som öns skolföreståndare.

Den lediga kyrkoherdebefattningen på Nuckö, som uppstod genom kand. Lindströms förflyttning till Runö, kommer att upprätthållas av teol. kand. H. Rosensten.

—lin.

föröka sig i vallen, så behövs det nog nästan alltid fosforsyra i någon form, som superfosfat, segafosfat eller eestifosforit. Eestifosforit är ju billig, om man passar på och beställer från konsulenterna, då staten lämnar den för lågt pris. Den passar mycket bra just för betesvallarna. Något kalisalt kan också behövas på somliga ställen, men man bör prova sig fram och se, hur det verkar. Ser man ingen verkan, kan man nog tillsvidare vänta och se, för kalisalt är ganska dyrt. Man kan ge gödseln till betesmarken på olika tider, superfosfat gör nog bäst verkan tidigt på våren och eestifosforit kan man ge på hösten, sedan fällorna avbetats sista gången. Det är inte så stor fara för att fosforsyran skall tvättas ur jorden, så man kan ge den lite när som helst.

Om man så hava kan är stallgödsel alldeles utmärkt att sprida på betena. Den kan man sprida ut på hösten eller möjligen tidigt på våren. Om man sedan gör en stor harv eller kvast av ris, som man kan spanna en häst för och „borsta“ över marken med, finfördelas gödseln och kommer bättre ned i gräsmattan. Så gör man ofta i norra Sverige. — Gödsling, antingen det då är stallgödsel eller konstgödsel, är nog den mest verksamma åtgärden, då det gäller att förbättra betet. Men man får komma ihåg, att så länge jorden lider av vatten, så lönar det sig dåligt att gödsla. —

Hemmets spalt.

Elisabeth Byström.

Äppelgelé.

5 lit. äpplen
2 lit. vatten
3/4 — 1 kg. strösocker.

Äpplena, som böra vara fassa och saftiga, torkas väl med en duk, skaft och blomfnas borttagas, men de skalas ej. De skäras i klyftor och kokas med vattnet på mycket svag eld, tills de börja falla sönder. Under tiden röres en och annan gång. Äppelmoset slås upp i silduk och får självrinna, så länge någon saft droppar från duken. Saften väges, slås tillbaka i grytan och sockret tillsättes. Saften bringas därpå till kokning och får sedan sakta koka, tills geléet blir så tjockt, skummas väl under kokningen och hälls sedan upp i värmda burkar.

Äppelringen.

4 lit. lingon
2 lit. äpplen
7—800 gr. socker
1/2 lit. vatten.

Lingonen rensas och sköljas. Äpplena sköljas och skalas, och varje äpple skäres i omkring 8 klyftor. Äpplena, lingonen, sockret och vattnet lägges i en syltgryta och få sakta koka under skumning, tills de äro klara. Sylten hälls därefter genast i burkar.

Lingonpäron.

3 lit. lingon
6/10 lit. vatten
6 lit. syltpäron
1 kg. 300 gr. socker
20 gr. kanel.

Lingonen rensas, sköljas och kokas med vattnet, tills de gå sönder. De hällas sedan upp i silduk att självrinna. Päronen skalas, ett kors skäres i varje päron. skaften skrapas och skäras av till hälften. De läggs efter skalningen i friskt vatten. Lingonsaften kokas med sockret och kanelen till en simmig lag, päronen läggs i och få koka mycket sakta, tills de äro klara. De läggs då upp i en kruka eller burk. Om lagen ej är tillräckligt simmig, kokas den ihop och hälls sedan över päronen.

Sveriges goodtemplare besöka Vormsö.

På torsdagsmorgonen anlände med ordinarie tåg från Leningrad nio svenska goodtemplare till Tallinn. De gjorde endast ett par timmars uppehåll och fortsatte sedan med tåget till Haapsalu, varifrån färden fortsätter till Vormsö och eventuellt Rikull ifall tiden medgiver.

„Resan har varit en vanlig turist- och studieresa“ upplyser färdledaren herr Allan Larsson, på Kustbons förfrågan vad resan gällde. „Det arbetas intensivt i Ryssland just nu och någon brist på mat kan man inte se i Moskva. Folket går slarvigt klätt och särskilda klädkonstnärer har måst tillsättas för att lära folk klä sig med lite mera smak. Det förekom ingen som helst bevakning över oss och man fick röra sig fritt. Endast fotografering av offentliga byggnader var förbjudet och filmerna undersöktes innan vi fick lämna Ryssland“ slutade vår sagesman.

Med ovannämnda grupp följde även en gammal bekant till estlandssvenskarna nämligen rektor Emil Adalberth. Rektor Adalberth, som varit borta från Estland redan i åtta år, uttryckte sin glädje över att igen vara i Estland och lovade att även besöka Birkas.

—lin.

Vormsö.

Den 27 aug. grundades i kommunalhuset en komitté, vilken har till uppgift att genom propaganda förmå allmänheten försköna sina hem och dess omgivning. En sådan aktion har pågått redan en längre tid inom riket, och man kan tydligen konstatera dess verkan både i städer och på landsbygden.

Vormsö är av sig självt naturskönt och många ha även försökt pryda sina hem genom målning av bostäder och planteringar. Dock återstår ännu mycket att göra. Gator böra rensas från ved, rishögar och stockar. De gråa och fallande gärdesgårdarna i byn kunde mycket väl utbytas mot staket.

Landsvägar och offentliga platser borde kantas med planteringar. I Hullo, öns centrum, äger kooperativa en jordbit på backen, som även bör förses med staket, träd och buskar vid vägkanterna. Varje medlem kunde plantera ett par träd och saken vore avhjälpt.

På det sättet kunde Vormsö inom några år erhålla ett angenämt utseende, till glädje och trevnad för invånarne själva samt blive en efterlängtd tillflyktsort för sommargäster och turister.

* * *

Jordplaneringen pågår i Saxby, skogen taxeras och nya riktlinjer uppställas i samband med den nya jordförbättringslagen. I höst, hoppas man, kommer storskiftet att genomföras och ett nytt skede inträder i byns historia. Vid sidan av jordbruksarbetet sysslas med fiske — ett gott bidrag till hushållet. Sådnen har påbörjats redan, men regn har inte fallit under en månad, träd och buskar gulna i den heta solen, men man hoppas dock på bättre...

A. W.

Mussolini reser till Berlin den 25 sept.

Hans vistelse i Tyskland kommer
att omfatta endast två dagar.

Om Mussolinis väntade besök i Tyskland förljudes nu, att han kommer att närvara vid armémanövrerna i Lüneburg, vilka börja omedelbart efter den nationalsocialistiska partikongressens slut, varpå han beger sig till Berlin, där han skall åka i gala genom den centrala delen av staden. Ägarna till husen vid Unter den Linden ha fått instruktioner att dekorera byggnaderna vid detta tillfälle. Det är möjligt, att Mussolini sammanträffar med Hitler i Berchtesgaden innan han reser till manövrerna.

Man väntar, att Il Duces besök skall bli en politisk och militär demonstration, som kommer att ge England anledning att tänka över, om det skall fylka sig på Rom — Berlinaxelns sida eller fortsätta sitt vapenbrödraskap med Frankrike, Moskvas bundsförvant.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red
A. Stahl.
N. Blees.
A. Aspelin.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 „ „ 1:—	1/2 „ „ 2:—

Från väl underrättat men icke officiellt håll meddelas att Mussolinis resa fastställts till den 25 september. Mussolinis vistelse i Tyskland väntas räcka endast två dagar.

Köp Räägu PALPOR te.

Framställt av bär.

Försäljning över hela landet.

Tillverkning:

Räägu Teetööstus, Räägu.

Norrköpings Kemiska Undersökningsanstalt

Norrköping. Tel. 1249.

Utför kemiska analyser och provtagningar.
Inneh: Civiling. John Wanselin, stadskemist.

OTTO JANSSONS SKOFABRIK

Jakobsdal JÖNKÖPING Telefon 23

Randsydd skodon, Mans- och Goss kodon. Slitstarka. Goda passformer.

Efterfråga J—sons skodon. Bör finnas i alla välsorterade affärer.

Kinnaströms Väveri A.-B. Kinna

Randiga och rutiga bomullstyger Bomullsflanell, Crepe-Frottéer, Poplin Silkesblustyg Zefyr. Bolstervar, Cover. — Coat. Jacquardbolster Kadettyg* Möbelyg.

Clofströms

Rostfria Kokkärl
rekommenderas.

FENIX

DRUVAN

Föreningsgat. 7. Engelbrektsgat. 5
Gå till den av dessa restauranger som är Eder närmast då Ni vistas i

MALMÖ

Intima och hemtrevliga lokaler.

Omtyckta klubbbrum.

Direktion: Aktiebolaget Malmörestauranger.